

РЕКОМЕНДАЦІЇ **щодо створення Національного фонду підтримки розвитку** **організацій громадянського суспільства в Україні** **(ПРОЕКТ)**

ОБГРУНТУВАННЯ

Прийнята в 2016 році Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки не лише визнала впливовість громадянського суспільства в Україні, але і звернула увагу на проблеми його розвитку. Слабка життєздатність громадянського суспільства та його організацій (далі ОГС) є ключовою проблемою, яка заважає його ефективному розвитку. Під життєздатністю ОГС розуміється належний рівень розвитку організацій, який складається з наступних трьох компонентів, а саме: інституційній спроможності організації, широкі та налагоджені зв'язки організації з навколишнім середовищем (громадою, державою, бізнесом, ЗМІ, міжнародними організаціями та донорами та іншими ОГС) та ефективна програмна діяльність. Серед чинників, що уповільнюють розвиток громадянського суспільства в Україні Стратегія визнала малоефективну взаємодію ОГС з органами влади та слабе використання потенціалу організацій громадянського суспільства органами виконавчої влади для надання нагальних соціальних та суспільно значущих послуг. Доступ більшості ОГС до державної фінансової підтримки відсутній через обмежене застосування прозорих конкурсних процедур, короткі строки використання підтримки та необгрунтовані обмеження на види витрат. Створення фонду розвитку громадянського суспільства передбачено Стратегією як механізм цільової підтримки фінансування організаційного розвитку та програм, проектів ОГС на конкурсних засадах.

Досвід Європейських країн, таких як Угорщина та Хорватія, показує, що Національний фонд є важливою частиною законодавчої та регуляторної системи підтримки громадянського суспільства та інструментом ефективної співпраці між державою та громадянським суспільством. Успішне функціонування національного фонду залежить від декількох факторів, а саме - відповідність потребам організацій громадянського суспільства та їх залученість до розробки критеріїв діяльності фонду; чітко визначена стратегія та пріоритети діяльності фонду на національному та регіональному рівнях, форми та розмір підтримки; передбачуваність та дотримання фінансових зобов'язань уряду у фінансуванні фонду; збалансоване управління фондом, яке підтримується належним менеджментом та громадським контролем; незаангажованими та аполітичними рішеннями; чітко визначеними очікуваними результатами діяльності фонду та його рівнем впливу на розвиток ОГС. Політика участі держави в діяльності фонду повинна бути визначена на етапі його створення і дотримуватись всіма сторонами. Діяльність фонду повинна базуватись на внутрішніх правилах і процедурах, в тому числі і політиці уникнення конфлікту інтересів та зловживань та принципів прозорості. Разом з тим, механізми публічної звітності та оцінки є важливими для визначення результатів діяльності фонду та визначення сфер для покращення роботи фонду.

ВИКОРИСТАНІ ТЕРМІНИ

Громадянське суспільство – це сфера суспільних відносин поза сім'єю, державою та бізнесом, де люди об'єднуються для задоволення та/або просування спільних інтересів та відстоювання спільних цінностей.

Організації громадянського суспільства – це організація, що відповідає таким ознакам: має внутрішню структуру, недержавний характер, є самоврядною, участь в якій є добровільною та прибуток не розподіляється між засновниками, членами та менеджерами та може працювати на своїх членів або/та на суспільний інтерес.

15 листопада 2016

Інституційний розвиток – це сфера досліджень, теорії та практики, мета якої розширити знання та ефективність співробітників організації задля успішного втілення змін в організації та її результативної діяльності.

Технічна підтримка – це діяльність направлена на посилення індивідуальної та організаційної спроможності через надання експертної підтримки, тренінгів та відповідних навчальних можливостей (обміни, участь в конференціях тощо) та обладнанням

Посилення спроможності – це підхід до особистого чи організаційного розвитку, що фокусується на розумінні перешкод, що не дозволяють особам та/чи організаціям реалізувати свої цілі в повній мірі

I. МЕТА\ЗАВДАННЯ ФОНДУ

ВАРІАНТИ МЕТИ

- а. Метою** Національного фонду є зміцнення розвитку громадянського суспільства України.
- б. Метою** Національного фонду є сприяння розвитку громадянського суспільства України через посилення інституційної спроможності ОГС та налагодження ефективних партнерських відносин з державою для кращого задоволення інтересів суспільства.
- с. Метою** Національного фонду є сприяння розвитку громадянського суспільства України через посилення інституційної спроможності ОГС та налагодження ефективних партнерських відносин з інституціями публічної влади та бізнесом задля кращого задоволення інтересів суспільства.

Завданнями Національного фонду є наступні.

- Підтримка інституційного розвитку організацій громадянського суспільства;
- Підтримка пріоритетних для громадянського суспільства України програм та проектів, спрямованих на реалізацію Стратегії;
- Надання технічної підтримки організаціям громадянського суспільства відповідно до їх потреб;
- Інформування суспільства щодо діяльності Фонду та його досягнень.

Цільві групи Фонду

Фінансування Фонду можуть отримати лише зареєстрованими ОГМ, а технічну підтримку можуть отримати як і зареєстровані ОГС, так і формальні та неформальні ініціативи, рухи.

Бенефіціари Фонду

- Все суспільство
- Громади
- Активні громадяни

Партнери Фонду

- Органи влади та місцевого самоврядування різного рівня
- Бізнес
- ЗМІ
- Міжнародні організації, програми та фонди
- Громади
- Активні громадяни

15 листопада 2016

Очікувані результати діяльності Фонду

- Зміцнення людського капіталу ОГС
- Стабільне зростання інституційної спроможності ОГС;
- Підвищення впливу ОГС на соціально-економічний розвиток України;
- Зростання ролі ОГС в наданні публічних послуг та якості послуг ОГС;
- Зростання впливу ОГС на формування державної та місцевої політики та їх участі в прийнятті рішень органів влади та місцевого самоврядування.

Необхідні *умови* для забезпечення успішної діяльності Національного фонду включають:

- Відповідність потребам та стратегічним напрямкам розвитку ОГС;
- Гнучкість та уміння адаптуватись до запитів часу;
- Чітко визначені ролі держави, громадянського суспільства та Національного фонду;
- Прозорість та підзвітність діяльності Національного фонду;
- Вимірювані та результати діяльності Національного фонду;
- Управління Національного фонду на основі checks and balances;
- Професійні та досвідчені співробітники Національного фонду;
- Наявність процедур внутрішнього контролю та вирішення конфлікту інтересів;
- Баланс між підтримкою національних та регіональних ОГС та рівномірного регіонального представництва

II. ЮРИДИЧНА ФОРМА

Аналізом законодавства та нормативно-правових актів України щодо утворення та діяльності фондів за участю держави встановлено, що нормативно-правовим підґрунтям для створення та діяльності Національного фонду підтримки розвитку ОГС можуть бути наступні нормативно-правові акти.

Постанова Кабінету Міністрів України

Позитивним при обранні постанови КМУ як нормативно-правового акту щодо створення Національного фонду є:

- Більш реальна та прогнозована в часі процедура прийняття при наявності політичної волі;
- Узгодженість дій органів виконавчої влади при розробці та реалізації нормативно-правового акту;
- Ефективність виконання нормативно-правового акту органами виконавчої влади;
- Швидке внесення змін (у разі необхідності) до нормативно-правового акту;
- Контроль держави в особі відповідного органу виконавчої влади над використанням коштів.

Застереження щодо обрання постанови КМУ як нормативно-правового акту щодо створення Національного фонду:

- Відсутність політичної волі щодо виділення необхідного фінансування на інституційну підтримку ОГС;
- Зміна складу КМУ та як наслідок - внесення змін до нормативно-правового акту, що обмежить участь представників ОГС в управлінні Національного фонду, зменшить участь Держави у фінансовій підтримці інституційної спроможності ОГС;
- Обмеження впливу представників ОГС при прийнятті управлінських рішень.

Аналізом чинного законодавства України встановлено, що відповідно до постанов КМУ фонди, які фінансуються з Державного бюджету України, в переважній більшості утворювалися як державні установи.

15 листопада 2016

Створення Національного фонду у формі державної установи має певні можливі недоліки, такі як:

- Недовіра суспільства та міжнародних інституцій щодо прозорості та ефективності управління;
- Пряма підпорядкованість (залежність) визначеному органу виконавчої влади та як наслідок відсутність незалежності в управлінні;
- Неефективність використання коштів, в тому числі виділених з Державного бюджету України;
- Постійний (щорічний) перегляд суми коштів для Національного фонду підтримки розвитку ОГС при формуванні та прийнятті відповідних законів про Державний бюджет України на відповідний рік.

Закон України

Закон – це державний нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, що регулює найбільш важливі суспільні відносини шляхом встановлення загальнообов'язкових правил поведінки суб'єктів цих відносин.

До переваг обрання Закону України як нормативно-правового акту щодо створення Національного фонду можна віднести:

- Закон є актом, що приймається вищим представницьким органом держави - Верховною Радою України;
- Має вищу юридичну силу в системі нормативно-правових актів (це означає, що інші нормативні акти в тому числі органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування приймаються на основі і на виконання законів, не можуть суперечити ним);
- Внесення змін до закону або втрата його чинності може бути здійснено тільки законом. Незаперечність закону полягає в тому, що ніякий інший орган, окрім законодавчого, не може його скасувати або замінити;
- Демонстрація на законодавчому рівні створення державою сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства.
- Закон може визначати та закріплювати правові, фінансові та організаційні засади у сфері створення сприятливих умов для формування та інституційного розвитку ОГС.

Крім того, визначені робочою групою можливі джерела фінансування НФП ОГС передбачають внесення змін до Бюджетного кодексу України та Податкового кодексу України, які можуть бути здійснені лише виключно законами про внесення змін до вищезазначених кодексів.

Застереження щодо обрання закону як нормативно-правового акту щодо створення Національного фонду:

- Тривала процедура ухвалення закону, яка складається з певних стадій (передпроектна та проектна стадії, стадія ухвалення законопроекту, та інші);
- Ризик внесення норм на стадії ухвалення законопроекту в результаті прийняття політичного компромісу, що не враховує ефективність запропонованої політики в Стратегії або проекту.

Доцільним є створення Національного фонду підтримки розвитку ОГС у вигляді некомерційної самоврядної організації, управління якою здійснюється на паритетній основі державою та представниками ОГС. Створення Національного фонду підтримки розвитку ОГС у формі некомерційної самоврядної організації має певні позитивні переваги, такі як:

- Самоврядність організації передбачає самостійність у здійсненні управління Національного фонду підтримки розвитку ОГС відповідно до його мети, визначати

15 листопада 2016

напрями діяльності, а також невтручання органів державної влади в діяльність організації, крім випадків визначених законом;

- Ефективний моніторинг діяльності та оцінка результатів (як зовнішній так і внутрішній; як з боку органів виконавчої влади, так і з боку громадянського суспільства);
- Позитивний імідж України на міжнародному рівні та як наслідок разові чи періодичні внески іноземних держав чи міжнародних організацій.

Висновки щодо форми нормативно-правового документу:

Аналізом чинного законодавства України встановлено, що найбільш прийнятним нормативно-правовим документом щодо створення Національного фонду підтримки розвитку ОГС є Закон України, оскільки:

- відносини, що мають бути врегульовані, є стабільними та важливими у суспільстві;
- закріплення на законодавчому рівні створення державою сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства
- визначені джерела фінансування передбачають внесення змін до Бюджетного кодексу України та Податкового кодексу України;
- встановлення системи оподаткування, податків і зборів, їх розмірів та порядку сплати є виключною прерогативою закону.

ІІІ. ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ

З метою забезпечення стабільності фінансування НФП як неприбуткової організації і залучення до фінансування Фонду різних секторів, в тому числі власне організацій громадянського суспільства (ОГС) рекомендованою є змішана форма фінансування.

Фінансування виключно з державного бюджету, навіть якщо його умови буде встановлено Бюджетним кодексом чи іншими законами, створить високі ризики для Фонду в випадку змін державної політики і відповідного зменшення бюджетних асигнувань. Тому нормативне визначення таких асигнувань у розмірі відсотка Загального фонду державного бюджету (як передбачено законом для Суспільного телебачення або Фонду регіонального розвитку), не є достатньо обґрунтованим. Крім того, громадянське суспільство в цілому та ОГС не повинні бути лише споживачами державної фінансової підтримки.

У зв'язку з цим для розрахунку щорічних асигнувань з державного бюджету доцільно визначити таку базу, що мінімально залежить від зміни пріоритетів державної політики або дискреційних рішень уряду. ОГС України є платниками загальнодержавних податків¹, то цілком логічним було би використання частини їх податкових внесків для державної фінансової підтримки розвитку громадянського суспільства в цілому, зокрема, для інституційної та проектної підтримки сектора в рамках діяльності НФП. Наприклад, база для щорічних асигнувань Фонду може включати суму податкового кредиту на сплачені ОГС загальнодержавні податки.

Традиційними джерелами доходів для подібних фондів у державах Центральної і Східної Європи є частина доходів від державних лотерей та/або податків, утриманих з доходів від таких лотерей.

Змішана модель фінансування Фонду має включати три основні рекомендовані групи доходів:

1. Доходи з державного бюджету:

- Частина податку на доход, утриманого ОГС з фізичних осіб (працівників ОГС);
- Частина податку на прибуток, сплаченого ОГС;

¹ Так, тільки громадські організації прозвітували в 2015 році про сплату податків на суму 241,1 млн. грн. (або 4,7% від їх загальних витрат на суму 5182,3 млн. грн.)

15 листопада 2016

- Частина податку на прибуток, сплаченого операторами лотерей, азартних ігор і букмекерської діяльності;
- Надходження від доходу, отриманого від діяльності з випуску та проведення лотерей, азартних ігор і букмекерської діяльності
- Частина податку на дохід фізичних осіб, утриманого з виграшів учасників лотерей, азартних ігор і букмекерської діяльності;
- Частина податку на дохід фізичних осіб, утриманого з доходів від депозитів;
- Частина рентної плати та/або ліцензійних платежів за користування радіочастотним ресурсом України
- Частина активів ОГС, що припинилися, яка надійшла в дохід бюджету
- Частина коштів від реалізації конфіскованого майна ОГС (в т. ч. немаркованої благодійної чи гуманітарної допомоги)

2. Доходи від власної діяльності

- Пасивні (інвестиційні) доходи (в т. ч. від постійного ендавменту та від поворотної фінансової допомоги Фонду або підтримки соціального підприємництва)
- Доходи від розіграшів та інших благодійних (фандрайзингових/краудфандингових) заходів, в тому числі благодійних текстових повідомлень
- Доходи, одержані від використання прав інтелектуальної власності Фонду (платежі за користування дослідженнями, публікаціями, базами даних, знаків для товарів і послуг зареєстрованих Фондом)

3. Доходи з інших джерел

- Добровільні внески фізичних осіб (в т. ч. у формі благодійних спадщин і спадкових договорів)
- Добровільні внески юридичних осіб приватного права
- Благодійна та/або технічна допомога на підставі міжнародних договорів України
- Інші доходи, не заборонені законодавством для організаційно-правової форми Фонду.

Питання до обговорення

Порядок нормативного фінансування Фонду з **місцевих бюджетів** потребує додаткових досліджень і консультацій з органами місцевого самоврядування та обласними державними адміністраціями. Водночас, у випадку підтримки Фондом проектної діяльності в рамках регіональних планів сприяння розвитку громадянського суспільства доцільно встановити мінімальні розміри співфінансування з місцевих бюджетів.

Підтримка непрямого фінансування ОГС шляхом збільшення прямих **податкових пільг** для індивідуальних або корпоративних донорів (до 10% сукупного оподаткованого доходу), матиме недостатню політичну підтримку протягом ближчих 3-5 років. Крім того, навіть за умови ефективного адміністрування податкових пільг з боку держави та розширення кола осіб або доходів, на які поширюються податкові пільги², їх наявність як така не обов'язково приведе до збільшення фактичної підтримки ОГС з боку приватних донорів. Запровадження індивідуальних податкових пільг для фінансування Фонду не матиме достатніх правових та економічних підстав, тому в рекомендаціях не розглядається.

Втім, з точки зору стабільності фінансування Фонду та залучення до нього інших секторів, в тому числі в рамках *participatory budgeting*, доцільним є запровадження в Україні т. зв. **«процентної**

² Так, станом на вересень 2016 року фізичні особи-підприємці, які є платниками податку на доходи або єдиного податку в Україні, не мають права на будь-які податкові знижки чи податкові різниці щодо сум їх добровільних внесків в ОГС. Інші фізичні особи мають право на податкову знижку, що не перевищує суми одержаної ними заробітної плати. Податкова пільга для платників податку на прибуток (4% прибутку за попередній рік) є найнижчою серед держав-членів Ради Європи, що запровадили відповідні пільги.

15 листопада 2016

філантропії». По суті, це означає право платників податку на доходи та/або прибуток доручати фіскальним органам на перерахунок частини уже сплаченої ними суми податку на підтримку ОГС, які задовольняють критеріям суспільно-корисної діяльності³. Хоча загалом ця сума буде відносно невеликою щодо загальних доходів ОГС, саме для фінансування Фонду це джерело може стати одним із основних і найбільш стабільних. Крім того, в Україні не менше 25% сум податків на доходи та прибуток розподіляється у державний бюджет, тому перерахунок 1-2-3% відповідних сум не зменшить доходи місцевих бюджетів.

Альтернативним варіантом може бути визначення частини суми **невикористаних приватними донорами податкових знижок** як бази для розрахунку щорічних асигнувань Фонду з державного бюджету. Так, у 2015 році до державного бюджету України утримано податок на доход у сумі 23,0 млрд. грн. лише з зарплат. Отже, граничний розмір втрат бюджету від податкової знижки на пожертви ОГС в 2015 р. - 138 млн. грн. ($23 \cdot 4\% \cdot 15\%$), але лише деякі платники податків подають податкові декларації, і сума невикористаних ними податкових знижок є доволі значною.

Фінансування Фонду за рахунок частини загальнодержавних податків, пов'язаних із проведенням **лотерей, азартних ігор і букмекерської діяльності**, може бути додатковим джерелом: в 2015 році до ДБУ надійшло податку на дохід, який сплачують суб'єкти, що здійснюють діяльність з випуску та проведення державних лотерей у розмірі 20,6 млн. грн. та за півріччя 2016 – 16,3 млн. грн.; (додатково до ДБУ надійшли кошти, отримані від проведення державних лотерей в Україні за 2014 рік у розмірі 5,2 млн. грн. При цьому треба зважати на ті обставини, що не вся ця сума може бути передана Фонду, а чинний закон забороняє операторам проведення державних лотерей спільно з іншими особами чи органами.

Використання засобів **мобільного зв'язку** для приватних внесків до подібних фондів є традиційним для держав ЦСЄ; проте, обрання базою для щорічних асигнувань рентної плати та/або ліцензійних платежів за користування радіочастотним ресурсом (відповідно 1985 млн. і 9086 млн. грн. у 2015 році)

Також потребує уточнення питання про участь Фонду в фінансовій підтримці **соціального підприємництва**. Одержання дивідендів виглядає проблематичним, оскільки пряме придбання Фондом корпоративних прав у соціальних підприємствах часто неможливе або потребує узгоджень та інших додаткових процедур. Одержання процентів за позики ОГС чи соціальним підприємствам можливе у рамках облікової ставки Національного Банку без одержання ліцензії на фінансові послуги. Втім, гранти і поворотна (безпроцентна) фінансова допомога є більш традиційними і прийнятними для установ, що виконують функції подібні до Фонду.

Поширена практика часткового фінансування фондів, аналогічних НФП, через разові чи періодичні внески іноземних держав чи міждержавних організацій на підставі **міжнародних договорів**⁴. Визначення кола перспективних міжнародних донорів потребує додаткових досліджень і переговорів, але указане джерело фінансування необхідно передбачити в нормативно-правових актах, що регулюватимуть діяльність Фонду.

³ Станом на вересень 2016 року, право на таку підтримку в межах до 3% суми сплаченого податку на доходи та/або прибуток мають платники податків в Італії, Литві, Македонії, Молдові, Польщі, Румунії, Сербії, Словаччині, Угорщині, а також в іншій формі в Естонії і Чехії. До «процентної філантропії» можна віднести податки, що сплачуються незалежно від конфесійної належності платників на підтримку суспільно-корисної діяльності релігійних організацій в Австрії, Італії, Нідерландах, ФРН, Хорватії, Швейцарії і в 5 скандинавських державах – йдеться про фінансування певних соціальних послуг через організації на зразок Caritas. Для України цей досвід також перспективний, адже більшість релігійних організацій з 2017 року формально не відповідатиме вимогам щодо статусу неприбуткової організації, визначеним у Податковому кодексі

⁴ Наприклад, Фонд розвитку громадянського суспільства в Албанії отримав ендавмент від ЄС; фонд у Хорватії також має ендавмент і щорічні асигнування від ЄС; в Естонії, Угорщині, Хорватії та Чехії фонди мають щорічне фінансування в розмірі 350-900 тис. євро на підставі договорів з урядами Норвегії та Швейцарії.

15 листопада 2016

Висновки

- Джерела фінансування Фонду за змішаної моделі мають включати асигнування з державного бюджету, доходи від власної діяльності та доходи з інших джерел, не заборонених законом для організаційно-правової форми обраної для Фонду
- База для розрахунку асигнувань з державного бюджету має визначатися пропорційно до податкових внесків ОГС та податкових внесків або податкових знижок (використаних чи невикористаних) приватних донорів ОГС
- Частина інших податкових доходів бюджету (як-от від державних лотерей або ліцензійних платежів за користування радіочастотним ресурсом) має бути додатковим, але не альтернативним джерелом доходів порівняно з асигнуваннями, базою яких є податкові внески ОГС
- Створення постійного ендавменту у рамках Фонду є доцільним, в тому числі для стабілізації доходів Фонду у цілому та фінансування проектів, пов'язаних із поворотною фінансовою допомогою або підтримкою соціального підприємництва
- Залучення міжнародних донорів до разового чи періодичного фінансування Фонду є доцільним і широко застосовується у подібних установах у державах ЦСЄ
- Фонду необхідно мати право на проведення власних фандрайзингових заходів (зокрема, благодійних текстових повідомлень і краудфандингових платформ)

IV. УПРАВЛІННЯ

До органів управління Фонду входять: Конференція делегованих ОГС, Правління Фонду та Наглядова Рада Фонду

Конференція Фонду

Конференція Фонду проводиться не рідше раз у два роки. Учасниками Конференції є делеговані ОГС та представники органів державної влади. Делегати від ОГС на загальноукраїнську Конференцію (по дев'ять делегатів від кожної області та міста Києва) обираються на регіональних конференціях, що організовуються Координаційними радами відповідних регіонів.

До повноважень Конференції входять:

- затвердження Статуту Фонду, внесення змін та доповнень до нього;
- обрання членів Правління Фонду;
- визначення ключових напрямків діяльності Фонду;
- заслуховування та затвердження звітів Правління Фонду;
- право відкликання членів Правління делегованих ОГС;

Положення про Конференцію Фонду затверджується Конференцією Фонду.

Правління Фонду

Склад Правління Фонду складається з 15 осіб, з яких 6 представляють органи державної влади, 9 – організації громадянського суспільства. Представники органів державної влади призначаються Кабінетом Міністрів України, представники організацій громадянського суспільства обираються шляхом рейтингового голосування на Конференції. Делегувати представників до складу Правління Фонду мають право організації громадянського суспільства, які діють не менше двох років, зареєстровані не менше одного року до дати проведення Конференції і їх діяльність є помітною: впродовж двох років організовують періодично, не рідше ніж декілька разів на рік, громадські заходи, ініціюють публічні обговорення з актуальних питань тощо). Кандидатури для включення до складу Правління Фонду обираються на Конференції організацій громадянського суспільства, проведення якої організаційно забезпечується Координаційною радою сприяння розвитку громадянського суспільства при Президентові України. Організація громадянського суспільства,

15 листопада 2016

може подати тільки одну кандидатуру.

Члени Правління Фонду від організацій громадянського суспільства обираються шляхом рейтингового голосування. Порядок проведення відповідної Конференції ОГС та обрання членів Правління Фонду визначається Координаційною радою сприяння розвитку громадянського суспільства при Президентові України. Строк повноважень членів Правління Фонду від ОГС становить три роки і закінчується в день першого засідання нового складу Правління. Члени Правління Фонду від органів державної влади призначаються за посадами.

Правління Фонду:

- визначає поточні та перспективні завдання Фонду;
- спрямовує та контролює діяльність Виконавчої дирекції Фонду;
- визначає за погодженням із Кабінетом Міністрів України порядок надходження та обліку коштів Фонду, приймає рішення з цього питання та порядку витрачання коштів Фонду;
- розглядає та затверджує річний бюджет Фонду та звіт про його виконання;
- обирає та звільняє голову правління Фонду та його заступників;
- розглядає кандидатури і затверджує на посадах директора виконавчої дирекції Фонду та його заступників, а також приймає рішення про їх звільнення;
- затверджує структуру органів Фонду, чисельність їх працівників, умови оплати праці та адміністративно-господарські витрати Фонду;
- затверджує положення про Виконавчу дирекцію Фонду;

Основною формою роботи Правління Фонду є засідання. Правління правомочне приймати рішення за наявності на засіданні не менше двох третин складу. Засідання Правління протоколюється. Рішення вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало більшість присутніх членів Правління. У разі рівного розподілу голосів, голос голови є вирішальним. При виконанні своїх обов'язків член Правління Фонду має право на відшкодування за рахунок коштів Фонду матеріальних витрат, пов'язаних з виконанням обов'язків члена Правління Фонду.

На першому засіданні Правління Фонду обирається голова Правління та його заступники. Процедура обрання голови Правління Фонду і його заступників визначається Регламентом правління Фонду.

Голова Правління:

- скликає та веде засідання Правління;
- забезпечує дотримання Регламенту роботи Правління;
- підписує розпорядження Правління Фонду;
- визначає та розподіляє обов'язки між заступниками, контролює їх виконання;
- виконує інші функції за рішенням Правління Фонду.

Голова Правління несе відповідальність за виконання своїх повноважень перед Правлінням Фонду. Голова Правління Фонду може бути позбавлений своїх повноважень Правлінням Фонду за його особистим проханням та/чи у разі невиконання повноважень або виконання їх з порушенням законодавства;

Положення про Правління Фонду затверджується Конференцією Фонду.

Наглядова Рада Фонду

Наглядова Рада Фонду є розпорядчо-контролюючим органом Фонду, яка здійснює контроль за програмною та фінансово-господарською діяльністю Фонду та заснованих ним юридичних осіб. Члени Наглядової Ради призначаються Головою Правління Фонду.

Члени Наглядової Ради Фонду здійснюють свою діяльність на громадських засадах. Якщо під час виконання своїх обов'язків, пов'язаних з діяльністю Фонду, члени Наглядової Ради Фонду нестимуть витрати власних коштів, ці витрати підлягають відшкодуванню з коштів Фонду на підставі поданих звітних документів, а в разі їх відсутності – на підставі рішення Правління Фонду.

Положення про Наглядову Раду Фонду затверджується Конференцією Фонду.

V. МЕНЕДЖМЕНТ

До менеджменту Фонду входять Виконавча дирекція, співробітники та волонтери.

Виконавча дирекція Фонду є виконавчим органом Правління Фонду, який забезпечує виконання рішень Правління. Виконавча дирекція є підзвітною Правлінню Фонду та здійснює діяльність від імені Фонду в межах та порядку, визначеному Статутом та положенням про Виконавчу дирекцію Фонду, що затверджується Правлінням Фонду.

Виконавча дирекція Фонду:

- забезпечує проведення конкурсів спрямованих на підтримку інституційного розвитку ОГС;
- забезпечує підготовку бюджетної пропозиції, та підготовку пропозицій щодо надходжень з інших джерел до бюджету Фонду;
- здійснює заходи, що забезпечують фінансову стабільність Фонду та оперативне розпорядження коштами Фонду в межах затвердженого бюджету Фонду;
- організовує і проводить навчання працівників органів Фонду та представників ОГС;
- готує і подає на розгляд Правління:
 - проект бюджету Фонду та звіт про його виконання;
 - звіт про діяльність Виконавчої дирекції Фонду;
 - проекти нормативно-правових актів Фонду;
 - пропозиції щодо вдосконалення законодавства у сфері інституційної підтримки ОГС;
- виконує інші функції відповідно до Положення про Виконавчу дирекцію Фонду.

Виконавчу дирекцію Фонду очолює директор, який має двох заступників. Директор Виконавчої дирекції Фонду та його заступники призначаються та звільняються з посад Правлінням Фонду. На посади директора Виконавчої дирекції Фонду, його заступників може бути рекомендовано особу, яка має досвід роботи в сфері громадянського суспільства не менше п'яти років. Директор Виконавчої дирекції Фонду бере участь в засіданнях Правління Фонду з правом дорадчого голосу.

Директор Виконавчої дирекції Фонду здійснює керівництво поточною діяльністю Виконавчої дирекції Фонду і несе відповідальність перед Правлінням Фонду за виконання своїх обов'язків, визначає сфери відповідальності своїх заступників, відповідно до функціональних обов'язків. Директор Виконавчої дирекції Фонду також здійснює оперативне розпорядження коштами Фонду в межах затвердженого бюджету Фонду та виконує інші обов'язки, передбачені чинним законодавством та Положенням про Виконавчу дирекцію Фонду.

VI. ПРОГРАМИ ФІНАНСУВАННЯ (КРИТЕРІЇ ТА ПРОЦЕДУРИ)

Фонд може надавати наступні види підтримки (список не виключний):

- Фінансову у вигляді грантів;
- Орендою офісу, що знаходиться в комунальній власності;
- Волонтерами з числа студентів ВНЗ та закладів середньої професійно-технічної освіти;
- Експертами.

15 листопада 2016

Національний фонд надає підтримку на проекти та заходи, пов'язані з наступними програмами:

- Посиленням інституційної спроможності організацій громадянського суспільства;
- Виконання проектів, спрямованих на реалізацію Стратегії; та
- Надання технічної підтримки організаціям громадянського суспільства такої як (але не обмеженої) проведення консультацій, тренінгів, семінарів, конференцій тощо; підготовка та видання публікацій тощо.

Для визначення пріоритетних напрямків, видів та розмірів фінансування по кожній з програм фінансування проводиться вивчення та визначення потреб. Для цього використовуються як існуючі джерела інформації (звіти, дослідження, документи тощо місцевих та міжнародних організацій) та/або замовляються проведення досліджень та оцінок (як частина програми технічної допомоги).

Вся підтримка Фонду розподіляється на конкурсних засадах. Проведення конкурсів Національного фонду описані в Посібнику з підготовки проектів (Додаток 1).

VII. ПРОЗОРИСТЬ ТА ПУБЛІЧНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДУ

Публічність і прозорість діяльності Фонду забезпечується:

- Проведенням відкритих та прозорих конкурсів з широким розповсюдженням інформації;
- Проведенням інформаційних сесій та семінарів перед завершенням конкурсу щодо умов та вимог до участі в конкурсі;
- Наданням зворотного зв'язку всім аплікантам на всіх етапах конкурсу, а саме: листом щодо підтвердження або відхилення реєстрації пропозиції; листом щодо фінансування чи відмови пропозиції (з оцінками по кожному критерію);
- Оприлюдненням переможців конкурсів з описом проекту та контактними даними;
- Моніторингом ходу виконання проекту та оцінкою виконання проекту з фокусом на результати та впливу. Оприлюдненням звітів за результатами моніторингу та оцінки;
- Підготовкою і оприлюдненням річного звіту фонду перед органами влади та громадянським суспільством;
- Розробкою сайту Фонду та онлайн інструментів по подачі заявок, їх оцінці та інформуванню діяльності фонду.

VIII. МОНІТОРІНГ ТА ОЦІНКА

Моніторинг та оцінка діяльності Національного фонду проводиться на трьох рівнях, що схематично зображені на Рисунку 1. Для цього розробляється система моніторингу та оцінки, що містить таку інформацію - індикатори, джерела інформації, методи збору інформації, частоту і графік збору, відповідальні за збір необхідної інформації, методи обробки і аналізу отриманої інформації. Також необхідно визначити користувачів даних моніторингу та оцінки та визначити фінансові затрати, необхідні для проведення моніторингу.

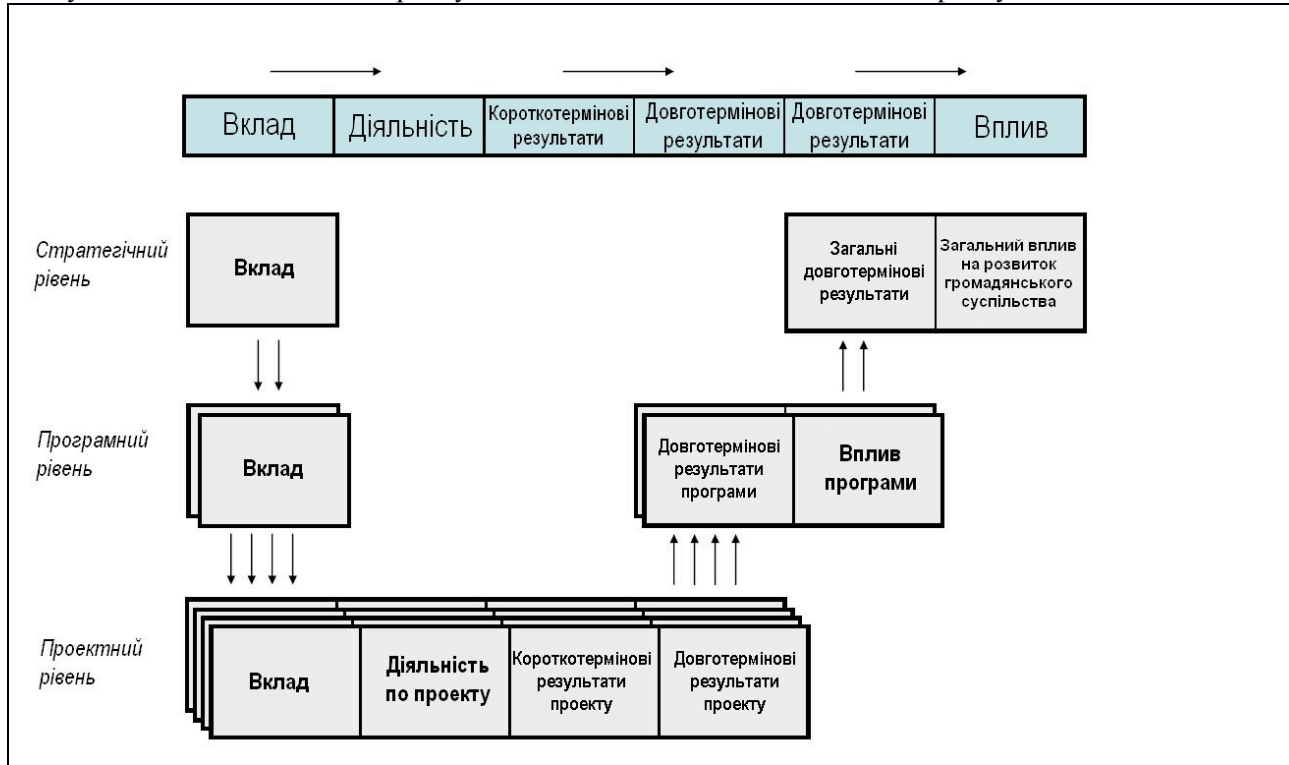
Метою моніторингу та оцінки на стратегічному рівні є розробка стратегії розвитку громадянського суспільства на наступний період та визначення рівня досягнення запланованих довготермінових результатів Національного фонду та його впливу на розвиток громадянського суспільства за попередній період. Моніторинг та оцінка програм може проводитись як Національним фондом самостійно, так і незалежним експертом(ами), обраним(и) на конкурсних засадах. Отримані результати моніторингу та оцінки оприлюднюються.

Метою моніторингу та оцінки на програмному рівні є вивчення потреб для розробки програмної

15 листопада 2016

стратегії та визначення рівня досягнення запланованих довготермінових результатів програми та її впливу. Моніторинг та оцінка програм може проводитись як Національним фондом самостійно, так і незалежним експертом(ами), обраним(и) на конкурсних засадах. Результати моніторингу та оцінки програм оприлюднюються.

Рисунок 1. Підходи до моніторингу та оцінки діяльності Національного фонду

Метою моніторингу та оцінки на проектному рівні є визначення рівня досягнення запланованих в кожному підтриманому проекті результатів. Кожний проект містить інформацію щодо очікуваних коротко- та довготермінових індикаторів як кількісних, так і якісних. Моніторинг проекту проводиться менеджером з моніторингу та оцінки Національного фонду, як мінімум, один раз за час виконання проекту. Оцінка проекту може проводитись незалежним експертом найнятим ОГС, який втілює проект, на конкурсних засадах. Також оцінка проекту може проводитись Національним фондом за потребою. Результати моніторингу та оцінки проекту оприлюднюються.

Як було зауважено раніше, система моніторингу та оцінки має містити наступну інформацію - індикатори, джерела інформації, методи збору інформації, частоту і графік збору, відповідальні за збір необхідної інформації, методи обробки і аналізу отриманої інформації.

- Індикатори (або показники) можуть бути кількісними та якісними. Кількісними показниками можуть бути (як приклади):
 - Загальна кількість ОГС, які отримали підтримку від Фонду (або % до кількості організацій, що подали заявки або які задовольняють критеріям надання допомоги)
 - % допомоги Фонду в доходах ОГС, які отримали підтримку фонду
 - Середній розмір допомоги Фонду.
- До якісних показників інституційної допомоги можуть належати рівень інституційного розвитку, зміни середньої кількості зайнятих в ОГС або їх професійних та соціально-демографічних характеристик; залучення нових джерел фінансування (в т. ч. прямих і непрямих державних субсидій); надання нових послуг членам ОГС або отримувачам соціальних послуг тощо.

15 листопада 2016

- Джерелами інформації для системи моніторингу та оцінки можуть служити документи Фонду та його програм, документи та матеріали ОГС, проектні документи програм Фонду та заявки ОГС, звіти, аналітичні матеріали, матеріали ЗМІ тощо.
- Серед методів збору інформації можуть бути використані – аналіз документів, індивідуальні та групові структуровані і напівструктуровані інтерв'ю, спостереження, дослідження, опитування тощо.
- Частоту і графік збору повинні відповідати суті індикатора та бути ефективними як за часом та та вартістю.
- Відповідальними за збір необхідної інформації для системи моніторингу та оцінки можуть бути призначені з числа співробітників Фонду. В окремих випадках можуть залучатись соціологічні кампанії.
- Методи обробки і аналізу отриманої інформації повинні забезпечити отримання об'єктивних даних та таких, які можна перевірити.
- Система моніторингу та оцінки має чітко визначати коло його користувачів.

Моніторинг фінансової діяльності Фонду проводиться через проведення річних аудитів з залученням аудиторських кампаній, відібраних на конкурсних засадах. Витрати на проведення моніторингу та оцінки враховуються в бюджеті Національного фонду в розмірі не менше 5% від бюджету програм та є обов'язковими.

IX. ЗВІТНІСТЬ

Звітність Національного фонду складатиметься з описових та фінансових звітів та стосуватиметься як звітності самого Фонду, так і звітності отримувачів допомоги Фонду перед самим Фондом.

Звітність Фонду є обов'язковою. Фонд звітується відповідно правил та процедур організаційно-правового статусу фонду. Також Фонд може звітуватись перед Парламентом, Кабінетом Міністрів тощо. ОГС – отримувачі допомоги Фонду звітуються за використання коштів відповідно до устроєних Фондом форм та часових рамок.

На діяльність Фонду мають поширюватися також норми законодавства про публічні консультації.

Звітність Фонду має бути загальнодоступною на державних порталах та в електронних засобах масової інформації.

Зміст Посібника з підготовки проектів для Національного фонду

1. Реалізація державної політики підтримки розвитку громадянського суспільства в Україні
 - 1.1. Вступ
 - 1.2. Інформація про конкурс(и)
 - 1.3. Програми Національного фонду, в рамках яких можуть подаватися проекти на конкурс
 - 1.4. Мета конкурсів
 - 1.5. Загальний бюджет та розмір фінансування в рамках окремих програм
 - 1.6. Етапи та терміни проведення конкурсного відбору
2. Вимоги щодо участі в конкурсі
 - 2.1. Критерії участі
 - 2.2. Проекти, яким може бути надано фінансування з бюджету Національного фонду
 - 2.3. Вимоги, розмір та прийнятність витрат, які можуть покриватись в рамках проектів (в тому числі і власний внесок)
3. Правила та процедури подання заявок
 - 3.1 Зміст заявки
 - 3.2 Порядок подання заявок
 - 3.3 Терміни подання заявок
 - 3.4 Додаткова інформація
4. Розгляд та оцінка заявок, визначення переможців
 - 4.1. Перевірка відповідності поданої заявки
 - 4.2. Порядок створення та склад конкурсної комісії
 - 4.3. Розгляд та оцінка заявок конкурсною комісією
 - 4.4. Критерії оцінки та нарахування балів
 - 4.5. Форма оцінки заявок та спосіб визначення переможців
5. Прийняття рішення Національним фондом про фінансування проектів
 - 5.1. Повідомлення учасників конкурсу про результати оцінки
 - 5.2. Наказ Національного фонду про визначення переможців та фінансування
 - 5.3. Затвердження кошторисів на реалізацію проектів в рамках бюджетної програми
 - 5.4. Можливість та процедура подачі скарг аплікантами
6. Умови реалізації проектів в програми
 - 6.1. Управління проектом (структура та менеджмент)
 - 6.2. Дотримання зобов'язань з боку ініціатора, замовника проекту та партнерів
 - 6.3. Порядок укладення підрядних та субпідрядних договорів
 - 6.4. Моніторинг та оцінка проекту
 - 6.5. Звітування
7. Додатки (обов'язкові для заповнення)
 - 7.1 Форма заявки (описова та фінансова)
8. Додаткова інформація
 - 8.1. Опис програм Національного фонду
 - 8.2. Опис витрат (бюджетні лінії), які можуть бути включені до бюджету як прийнятні
 - 8.3. Форма для оцінки проектів членами конкурсної комісії
 - 8.4. Форма для визначення рейтингу проектів
 - 8.5. Структура управління проектом (модель, приклад)
 - 8.6. Зразок плану-моніторингу проекту
 - 8.7. Логіко-структурна матриця та рекомендації щодо її заповнення.